

GÓRSKI Jan, Nowy paradygmat misji. Teologia misji w świetle posynodalnych adhortacji kontynentalnych Jana Pawła II, Warszawa: Misio-Polonia 2006, 185 s., ISBN 83-86271-81-7.

Wkład papieża Jana Pawła II w rozwój misji i msjologii jest ogromny. Uwidocznił się przede wszystkim w przygotowaniu i przeprowadzeniu Synodów Biskupów dla poszczególnych kontynentów. Głównym tematem synodów była ewangelizacja. Adhortacje papieskie dotyczące poszczególnych kontynentów stały się inspiracją do podsumowań i dalszych poszukiwań związanych z koniecznością ustawicznej inkulturacji nauczania i działania Kościoła.

Autor wychodzi w swych rozważaniach od fundamentalnego stwierdzenia Soboru Watykańskiego II, iż „Kościół jest misyjny ze swej natury” (DM 2). Takim bowiem ustanowił go Jezus Chrystus przez sam fakt powołania i posłania. Nakaz misyjny Chrystusa: „Idźcie i nauczajcie wszystkie narody...” (Mt 28,19) jest najważniejszym zadaniem zleconym uczniom Chrystusa, a więc Kościołowi. Sobór Watykański II, a następnie Jan Paweł II, nie zawahał się mówić o obowiązku misyjnym i ustawicznej aktualności zadania misyjnego. Zaangażowanie w wypełnianie zadania misyjnego jest oznaką dojrzałości zarówno całego Kościoła, jak i każdego chrześcijanina.

Wczytując się w myśl *Vaticanum II* i Jana Pawła II, ks. Górski już we Wstępie wyraża przekonanie, że misje są potrzebne na wszystkich kontynentach i coraz bardziej będą stawać się zadaniem Kościołów lokalnych (s. 10). To właśnie na płaszczyźnie lokalnej wzrasta świadomość misyjna, a także odpowiedzialność eklezjalna poszczególnych chrześcijan. Kościół lokalny może też łatwiej przyjąć bogactwo kulturowe i bogactwo wiary nowo powstałych wspólnot. Z drugiej strony, podjęcie zadań misyjnych świadczy o dojrzałości Kościoła lokalnego, który chociaż sam jeszcze może potrzebuje pomocy, dzieli się z innymi tym, co posiada. W sytuacjach misyjnych zawsze istnieje potrzeba świadectwa chrześcijan, a to wymaga jeszcze większej świadomości misyjnej i formacji w tym kierunku.

Zarysowując problematykę swej rozprawy, Autor przypomina, że w okresie posoborowym coraz bardziej rosła rola Kościołów lokalnych. Stosując zasadę inkulturacji, poszukiwania skoncentrowały się na odkrywaniu możliwości tkwiących na płaszczyźnie kontynentalnej. Pomocą służyły kontynentalne Konferencje Biskupów: Afryki i Madagaskaru (SECAM), Azji (FABC), Ameryki Łacińskiej (CELAM), Oceanii (FCBCO), Europy (CCEE). Wielki Jubileusz Roku 2000 był ważnym bodźcem w ożywieniu ducha misyjnego całego Kościoła, jego przygotowaniu służyły między innymi kontynentalne Synody Biskupów. Znaczący był przy tym osobisty wkład papieża Jana Pawła II, który sam stając się wędrownym misjonarzem, podczas 104 pielgrzymek zagranicznych poznał problemy Kościoła we wszystkich częściach świata i stał się niestrudzonym głosicielem Ewangelii wśród narodów. Papież sam uczestniczył w pracach synodów, a na ich zakończenie, na podstawie dokumentów roboczych, przedstawił owoce obrad w adhortacjach apostolskich. Przewodniczył też osobiście uroczystym promulgacjom dokumentów posynodalnych na poszczególnych kontynentach. Ten materiał stał się źródłem rozprawy ks. Górskiego.

We Wstępie Autor nie formułuje wyraźnie problemu swojej rozprawy. Poznajemy go jednak pośrednio przy opisie celu: „Celem niniejszej pracy jest przybliżenie nauczania papieskiego Jana Pawła II, będącego owocem refleksji Kościołów lokalnych w wymiarze kontynentalnym, dotyczącym rozumienia misji. To ogromny materiał, bardzo bogaty w różne wątki. Analizując go, należało więc przyjąć określone założenia. I tak praca badawcza dotyczy definicji misji, jej poszerzonego rozumienia w wymienionych dokumentach. Są to dokumenty o charakterze pastoralnym, jednak przyznające w swym wydźwięku pierwszeństwo duchowości. Założenie hipotetyczne nakazuje szukać w nich nie tylko wymiaru misyjnego, ale i samej definicji misji” (s. 8).

Trzeba wspomnieć, że posynodalne adhortacje apostolskie – będące zasadniczym źródłem rozprawy – tłumaczono na język polski powoli. Najpierw dokonano przekładu adhortacji *Ecclesia in Africa*, a następnie *Ecclesia in America*, *Ecclesia in Asia* oraz *Ecclesia in Europa*. Jako ostatnia została przetłumaczona

i ukazała się adhortacja *Ecclesia in Oceania*. Opracowań na ich temat w języku polskim jest niewiele, a te, które są, to wyłącznie drobne przyczynki do omówienia zawartych tam problemów. Również w światowej literaturze misjologicznej temat ten, chociaż niezwykle interesujący, został jakby pomijany. Także i tu, jak do tej pory, niewiele mamy komentarzy i opracowań. Tymczasem analiza wszystkich adhortacji posynodalnych pod kątem centralnego tematu, jakim jest misja *ad gentes*, jest dla misjologii – ale również dla całej teologii – niezwykle ważna. Wymiar misyjny świadczy bowiem o żywotności Kościoła. Ks. Górski podjął się więc opracowania tematu teologicznie, eklezjologicznie i misjologicznie znaczącego oraz aktualnego.

Mając do dyspozycji materiały źródłowe w postaci dokumentów synodalnych i przy równoczesnym braku komentarzy, Autor stanął przed koniecznością uważnej lektury z zastosowaniem metody analitycznej, która pozwoliła mu najpierw odnaleźć, a następnie ukazać zasadniczy temat misji. Opis „tematu” można uznać za ciąg dalszy opisu problemu rozprawy: „Analiza adhortacji pod kątem rozumienia misji, jej zdefiniowania oraz realizacji dzieła misyjnego to główne zadania, postawione w trakcie lektury tych dokumentów” (s. 9).

Zasadnicza konstrukcja pracy, na którą składają się cztery rozdziały, uwzględnia metodę analizy tekstów źródłowych i porównań na tle posoborowej literatury misjologicznej. Autor bada treść i rozwój pojęcia „misje” (rozd. I, s. 11-39) w oparciu o soborowy Dekret *Ad gentes*, adhortację *Evangelii nuntiandi*, encyklikę *Redemptoris missio* i *Katechizm Kościoła Katolickiego*. Słusznie wykazuje przy tym, że misje są ściśle związane z Kościołem, należą do jego natury. Samo rozumienie misji jest bardzo ważne dla określenia roli Kościoła w świecie. Pozwala łatwiej wyznaczyć zakres obowiązków z tym związanych. Stąd mowa jest o obowiązku misyjnym całego Ludu Bożego. Nowe wyzwania i zmieniające się konteksty pracy misyjnej zmieniają jej formę, otwierają coraz to nowe możliwości, ale samo zadanie pozostaje wciąż nadal bardzo aktualne (s. 39).

Rozdział II (s. 41-79) poświęcony został zakresowi pojęcia i teologicznemu uzasadnieniu inkulturacji jako zasadzie działalności misyjnej. Przez inkulturację Kościół realizuje cel misji, jakim jest niesienie orędzia Ewangelii i budowanie wspólnoty Kościoła. Zadaniem najważniejszym w tym procesie jest zakorzenienie Chrystusa w kulturze danego środowiska i inkulturacja w nim Ewangelii. W inkulturacyjnym wymiarze misji Autor dostrzega powszechność Kościoła: „Kościół nie osiągnie swego celu misji, dopóki wspólnota chrześcijańska nie wypowie się w swym własnym języku, kulturze, tradycji. Wiara chrześcijańska nie jest żadnym dodatkiem do życia, ale przepajając je, ma być inspiracją wszystkich jego wymiarów. To żywy Chrystus obecny jest wśród swego ludu, który odkupił. Nie wyklucza więc nikogo. W ten sposób Kościół staje się coraz bardziej punktem odniesienia dla wszystkich ludów, kultur i religii. Staje się naprawdę obecny wśród ludów. Kościół zaś jest wspólnotą ludów i narodów” (s. 79).

Po przedstawieniu problematyki inkulturacji (jednak tylko w sensie znaczenia teologicznego) kolejny rozdział (III) przechodzi do omówienia idei synodów kontynentalnych (s. 81-121). Trzon tego rozdziału stanowi odpowiedź na pytanie, jak rozumiane są misje w dokumentach poszczególnych synodów. Zagadnienie to jest kluczowe dla poznania świadomości misyjnej Kościołów lokalnych. Pozwoliło ono ukazać w bardziej uniwersalnym wymiarze misje jako centralne zadanie Kościoła widziane z perspektywy często odległego kontynentu.

Specjalne Zgromadzenia Synodu Biskupów dla poszczególnych kontynentów były wielkimi wydarzeniami zarówno dla całego Kościoła, jak też dla poszczególnych kontynentów i Kościołów tam obecnych. Wydarzenia te można widzieć także na płaszczyźnie ogólnoświatowej. Przybliżyły one do siebie poszczególne kontynenty, kultury i religie. Tym samym stały się wydarzeniem w dialogu nie tylko religijnym, ale i ogólnoludzkim. Ukazały one wielką siłę, dynamizm i młodość Kościoła. „Synody kontynentalne były zarówno owocem inkulturacji, jak i odkrywaniem jej nowego wymiaru. To wielki krok na drodze poznawania i uczenia się powszechności Kościoła” (s. 120). Wydane na zakończenie tych synodów adhortacje apostołskie *Ecclesia in Africa* (1995), *Ecclesia in America* (1999), *Ecclesia in Asia* (1999), *Ecclesia in Oceania* (2001) i *Ecclesia in Europa* (2003) wniosły wielki wkład w poznanie owoców działalności misyjnej Kościoła oraz ukazały nowe potrzeby działania. Autor jest przekonany, że treść tych dokumentów winna mieć wpływ na nowe spojrzenie na teologię misji, jak i na całą misjologię.

Ostatni rozdział ma charakter pewnego teologicznego podsumowania (s. 123-162). Autor próbuje przybliżyć wyjątkowość teologii misji Jana Pawła II, wskazując na jej główne elementy strukturalne i treściowe. Sytuacja, wobec której staje obecnie Kościół, daje nowy impuls misjologii jako dziedzinie wiedzy teologicznej zajmującej się przekazem wiary i zakładaniem Kościoła wśród tych, którzy jeszcze nie wierzą w Chrystusa. Według Górskiego, ten nowy paradygmat współczesnej posoborowej teologii misji, teologii misji Jana Pawła II, to przede wszystkim „wymiar kontynentalny”. Przy zachowaniu różnorodności poszczególnych krajów i Kościołów partykularnych, przy jednoczesnym poszanowaniu kultur i tradycji narodów, zadanie misyjne można i trzeba realizować w oparciu o wymiar kontynentalny.

Aspekt treściowy jest mocną stroną rozprawy ks. Górskiego. Praca przybliżyła wyjątkowość teologii misji Jana Pawła II, jej oryginalną szeroką, kontynentalną i światową perspektywę. Merytoryczne spostrzeżenia Autora zawarte w pracy oraz przeprowadzone analizy należy ocenić wysoko, ponieważ odpowiadają one aktualnemu stanowi wiedzy misjologicznej.